

Kulturní a jiné šoky z indonéské expedice

Na začátku roku 2019 se fotograf a hydrobiolog Petr Jan Juračka vydal do Indonésie s cílem fotit a filmovat primárně podmořský svět, především pak želvy, a pomoci tak Haně Svobodové, své spolužačce z dob studií na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy, která se ochraně mořských želv v Indonésii věnuje, s osvětou tohoto tématu. Následující odstavce představují Petrovy autentické postřehy z jeho indonéské cesty.

Palmový olej za prales

Poprvé v životě jsem viděl plantáže palmy olejné, která se používá pro výrobu palmového oleje. Poprvé jsem viděl shořelý prales, torza dávných velkánů a nově vysázené plantáže tohoto problému, který si svět stále nepřipouští. Pořád dokola se snažím opakovat si, že nemám právo moralizovat místního vesničana, co za pár drobných zničí prales, který živil jeho předky. Vždyť my jsme napáchali mnoho jiných katastrofálních škod a jsme to i my, kdo využívá místní produkce. Jaké právo náleží nám někoho soudit? Ale přeci jen, na rozdíl od místních, přemýšlíme alespoň pár tahů dopředu. A je očividné, že to, co se děje nejen na Borneu, ale i na Sulawesi, Sumatře anebo třeba Papui, není správné. Hořící prales a umírající orangutani jsou jen pomyslnou špičkou ledovce nad ztrátou vzácného a důležitého ekosystému naší planety. „Tady ty ohořelý stromy, co míváme poslední kilometry, to všechno hořelo, když jsem tady projížděla před čtyřmi lety. Tehdy panovalo na Borneu brutální sucho a nadnárodní společnosti obchodující s „palmáčem“ toho využily. Nesmí si totiž koupit půdu, na níž je prokazatelně prales. A tak jejich lidé rozdali místním benzín a ti to všichni podpálili, aby mohli půdu legálně prodat,“ řekla Hanka (Svobodová).

Ostrov želviček

Ostrov Sangalaki je známý jako „ostrov želviček“. Ostrov želviček zní možná idylicky a pro mnohé turisty to idylka i je. V malém bazénku si vyloví jednu z několika desítek asi pěticentimetrových karet, udělají si s ní selfie a hodí ji zpátky do vody. Těžko se na ně zlobit, turisté nemohou tušit, jaké zlo bazének pro nebohé želvy představuje. Ty totiž nemohou plavat proti vlnám a nevyvíjejí se jim dostatečně silné svaly. Nemohou se ani dostatečně hluboko

potápět a tak ani jejich plíce nefungují tak, jak by měly. V bazénku ztrácejí přirozené instinkty nutné pro přežití ve světě tam venku, včetně navigace zpátky na místo svého původu v dospělosti, když dojde na kladení vajíček. Velmi smutným faktem ale je, že turistické bazénky se želvičkami zde provozuje samotná indonéská vláda, a tak to působí, že je vše v naprostém pořádku.

Ono se to nezdá, ale od druhé světové války do konce milénia klesly stavy karet v Indonésii o 91 %. Hlavním důvodem jejich vymírání jsou patrně pytláci, kteří den co den vybírají všechny snůšky nakladené na místních ostrovech. Přeci jen, takové želví vejce je dobrý obchodní artikl. Pytlák dostane za každé jeden americký dolar a ve snůšce jich je až ke stovce.

Petr Jan Juračka

Univerzita Karlova,
Přírodovědecká fakulta,
katedra ekologie;
petr.jan.juracka
@natur.cuni.cz

OBR. 1 Hana Svobodová v indonéských školách dělá osvětlu. Děti velmi často reagují okamžitě – již nechtějí jíst želví vejce ani nosit náramky z želvoviny a o situaci želv samy informují své kamarády i rodiče. Foto: Petr Jan Juračka.

OBR. 2 Na ostrově Bilang-bilangan ročně klade svá vejce téměř 5 000 želvích samic. Kvůli klimatické změně je častější i zaplavování vajec slanou vodou a tedy smrt embryí. Ochranáři vejce nakladená příliš blízko moře přenášejí dál od vody do bezpečí. Foto: Petr Jan Juračka.

Tipy

Přednáška Hany Svobodové Příběh holky, která chrání mořské želvy v rámci iniciativy TEDx (2018, 21 min.) mimo jiné o zásadní roli mořských želv pro ekosystém světového oceánu. youtu.be/kqLjPsE1k9k

Další poznatky a postřehy Petra Jana Juračky z jeho indonéské expedice najdete v blogu, který je v kompletní podobě na petr.juracka.eu/indonesia2019.

Indonésané neznají „své“ moře

Vyrazili jsme do místní školy, kde se Hanka dnes snaží environmentálně zapůsobit na děti, které se o podmořském životě od učitelů ani rodičů mnoho nedoví. Ano, znají dobře ryby a jiné „suroviny“, které jim moře dává. Ale dost možná nikdy nepoznají pohled na korálový útes, který mají pár set metrů od domova. Nikdo jim jej totiž neukáže. Tatínčí tu nešnorchlují. Tedy takhle: dvě třetiny Indonésanů žijících na ostrovech neumí ani plavat. A ve městě prakticky nikdo. Jednou se při vykládání věcí na ostrovech jeden z rangerů zřítíl do vody. Bylo mu kolem padesáti a celý život prožil tady, přímo na mořském pobřeží. Hanku nejprve zaskočilo, že se ihned začal topit. To, co ale následovalo, bylo mnohem zajímavější. Jen co se mu podařilo přidržit mola a dostat hlavu nad vodu, začal se od srdce smát: „Lidi, hele, ta voda je fakt slaná!“ V tomhle kontextu je pro mě o poznání pochopitelnější, proč je většina korálových útesů v okolí zničená dynamitem, který místní rybáři s oblibou hází do mělké vody, aby vylovili více ryb. Nemají totiž ani tušení, jaký svět se jen dva tři metry pod nimi nachází.

Odpadky na neobydlených ostrovech

Přestože jsme na neobydleném ostrově, vzdáleném dvě hodiny plavby lodí od nejbližšího obydlého

ostrova, pobřeží je lemováno tunami, ano tunami! naplavených odpadků! PET lahve, boty, kabelky, pásky, etikety, sklo. Kamkoliv se podívám, mezi kořeny a na větvích nad vodou nacházím barevné plastové a textilní odpadky, přestože právě na těchto ostrovech odpadky pravidelně sbírají a odnáší rangeři i dobrovolníci.

Vystoupili jsme z lodě značně veselým způsobem přes druhou loď k někomu domů a objednali odvoz do 120 kilometrů vzdáleného Tanjung Redebu. Nenapadlo nás ani ve snu, že nás čeká sedm hodin děravé silničky a neustálého divení se světu, který jsme pozorovali skrze okýnka našeho vozu. Někdy dlouhé plantáže palmy olejné střídají chudé vesnice. Když jsem viděl otce, jak koupe malou holčičku ve stoce, do které před pár sty metry sousedi házeli odpadky, když jsem viděl jinou větší holčičku pálit PET lahve před domem, a když jsem viděl děti v rozervaných hadrech, až tehdy jsem pochopil, v nakolik extrémním místě se nacházíme.

Před odletem domů si ještě chceme užít Bali. Odpočinek to ale není příliš růžový. Vyrazili jsme na sotva pár desítek metrů vzdálenou pláž, abychom si vyměnili vyděšené pohledy. Tohle že je ta slavná balijská pláž, za kterou sem létají lidé z celého světa? Cože?! Cesta k moři připomíná skládku na pražské periferii. V moři je odpadků více než vody.

Příroda ve službách člověka

Indonéska příroda – jedinečná a ohrožená

Od přírody k sítím: mobilizace vody v období socialismu

Parky, nebo parkoviště? Plánování zeleně pro udržitelná města

5

Tento soubor (článek) je vlastnictvím časopisu Geografické rozhledy a podléhá právní ochraně. ▪ Vydavatel i nakladatel časopisu si vyhrazují právo článek zveřejňovat na webových stránkách a sociálních sítích časopisu za účelem propagace časopisu. ▪ Dílo není určeno ke komerčnímu využití. Smí se šířit, pokud jsou korektně uvedeny údaje o autorovi, článku a jako zdroj citován časopis Geografické rozhledy.